

Is er nog hoop?

Noorderlicht
ROTTERDAM
dienst

Zondag 11 december 2022
Voorganger: ds. Niels de Jong

Preek

Dienst 11 december 2022, voorganger: ds. Niels de Jong

Bijbellesing: Amos 9: 11- 15

Is er nog hoop?

De afgelopen weken hebben we twee keer stil gestaan bij de profeet Amos en vandaag doen we dat voor een derde en laatste keer. En mocht je de eerdere preken over Amos gehoord hebben, dan weet je vast nog dat die Amos nogal scherp en kritisch was – niet een type waar je als eerste aan denkt als je een feestje organiseert. Integendeel – het is een type die gerust zijn ongemakkelijke boodschap op ongemakkelijke momenten laat horen.

Voordat we het slot van Amos lezen, even kort ophalen wie deze profeet was en wat zijn boodschap was. Het bijbelboek Amos kent 9 hoofdstukken. 8,5 hoofdstuk lang is de profeet alleen maar kritisch. De profeet treedt op in een tijd waarin het oorspronkelijke 12-stammenrijk Israël al heel wat generaties in tweeën uiteen is gevallen. Amos is afkomstig uit het zuidelijke 2-stammenrijk Juda, maar brengt in het noordelijke 10-stammenrijk zijn boodschap. Amos voelde zich door God gestuurd en moest zijn kritiek op al dat onrecht daar kwijt, hij moest zijn waarschuwingen doen. En er zat ook ontzettend veel scheef bij die Israelieten. En Amos stelt: vanwege al dat kwaad, die zelfverrijking, de corruptie, het egoïsme en huichelarij - daarmee gaan de Israelieten hun ondergang tegemoet. Als ze niet heel snel omkeren en veranderen, dan is het over en uit met die Israelieten. In hoofdstuk 5 kan hij zeggen – als jullie nu alsnog het goede gaan zoeken en het kwade haten, dan is God jullie misschien nog genadig. De deur staat dus nog op een kier daar, maar dan moet het snel anders worden. Maar Amos lijkt daar zelf nog niet echt op te rekenen. Misschien vanwege de openlijke tegenspraak die hij krijgt waarvan we in hoofdstuk 7 lezen - de hoogste priester in functie stuurt hem daar namelijk weg. Maar Amos gaat nog even door en blijft maar donkere toekomstbeelden schetsen voor die Israelieten. Hoofdstuk 8: 11 - 14 is daar typerend voor.

[Lees hier het bijbelgedeelte.](#)

En dan toch - helemaal aan het eind van het boekje. Het slot van Amos 9, opeens een hoopvol einde. Is er nog hoop te vinden? En dan bedoel ik even niet voor ons eigen leven in het klein, ik bedoel ook niet voor Oranje, of voor Ronaldo, of Neymar. Ik bedoel ook niet voor de eindejaarsloterij straks, ik bedoel ook niet op de middellange termijn – de hoop op het halen van iets heel waardevols als een opleiding, het krijgen van een baan, partner, kind, woning... Ik bedoel hoop – voor de lange termijn, voor de wereld in het groot, voor de mensheid, voor de aarde. Voor de jongste generaties en voor de generaties die komen. Voor de verre toekomst – is daar hoop voor?

Het is denk ik ook een van de grote vragen van onze tijd: is er zulke hoop?

Veel scenario's over de toekomst, zijn niet zo hoopvol. Bv. een gemiddeld klimaatrapport voorspelt weinig goeds. Daar lees je van doemscenario's. Maar ook rapporten over toekomstige vluchtelingenstromen, over brandstoffentekorten, over overbevolking, over kansen op epidemieën, etc. - die toekomstscenario's hebben eigenlijk altijd een dreigende ondertoon - dat de kans groot is dat, als er niet iets verandert, de problemen alsmat groter worden. Er zijn ook veel positieve scenario's - bv. waar gedacht wordt dat de mens oplossingen, vaak technische oplossingen, gaat vinden om de problemen de baas te kunnen.

Ik weet niet of je met deze lange termijn ook wel eens bezig bent. Of dat je je handen al vol hebt aan de korte termijn - dat je het zo druk hebt, dat je weinig gedachten hebt over hele lange termijn. Of dat je vanwege de sombere voorspellingen je afsluit voor de lange termijn en de bezorgdheid die dat geeft, dat het je soms zo overweldigt, dat je probeert er niet te veel aan te denken. Of dat het weer anders is, en je prima kunt leven met de onzekerheid over de toekomst.

Maar hoe jij en ik er ook in staan, of we er nu veel met die toekomst en de lange termijn bezig zijn of helemaal niet. Vandaag kijken we naar Amos - iemand die ondanks de sombere scenario's die hij kende, toch ergens hoop vandaan heeft gehaald voor de lange, lange termijn. En we vragen ons af of wij dan ook ergens goede hoop vandaan kunnen halen. En dan echte en gegronde hoop - dus niet iets als een soort ontsnapping van het heden, niet als een soort makkelijke uitvlucht als het nog een keer mis mocht lopen met ons leven, niet als een soort dagdroom om mee bij weg te kunnen dromen als het leven hard is. Maar echte en reële en gerechtvaardigde hoop. Hoop die doet leven. Als Amos die heeft gevonden, kunnen wij die dan ook vinden?

Als je Amos begint te lezen, dan zou je niet denken dat hij iemand is om te leren hoe je hoop krijgt. Als je Amos hoofdstuk na hoofdstuk blijft lezen - al die kritiek en de heftige waarschuwingen, de donkere toekomstscenario's - dan zou je zomaar kunnen denken - nou, de hoop is bij Amos wel verloren.

Maar als je doorleest tot en met het einde, dan is er opeens dat verrassende hoopvolle einde.

En daarmee lijkt Amos op zijn collega-profeten in de bijbel. Want zo'n beetje alle profeten zijn uiteindelijk ergens ook brengers van hoop. Zeker, het zijn ook brengers van felle kritiek - vooral op machthebbers, op rijken, op religieuze leiders. Maar ook op hele volken tegelijk. En het zijn mensen die heftig en vaak waarschuwen. Maar het zijn ook brengers van hoop. Amos is daarop geen uitzondering. En de vraag is waar die hoop bij Amos vandaan komt.

Die hoop van Amos komt niet voort uit naïviteit. Je kunt Amos namelijk met geen mogelijkheid naïef noemen. Want naïeve mensen hebben geen oog voor wat mis kan gaan. Amos heeft volop oog gehad voor wat mis kon gaan - daar waarschuwt hij juist steeds voor. Hij is geen naïeveling. Eerder nog het tegenovergestelde. Die hoopvolle boodschap van Amos komt niet voort uit hem zelf. Uit zijn opgeruimde, optimistische en positieve inslag. Je kunt Amos namelijk geen optimisme verwijten. Optimisten kijken selectief, alleen naar dingen die hen uitkomen. Dat kun je Amos ook niet verwijten - hij is juist bijzonder realistisch. En de realiteit gaf helemaal geen aanleiding tot optimisme. En je kunt Amos ook niet verwijten alles door een positieve bril te bekijken. Juist niet. Hij is zelfs eerder negatief dan positief te noemen. Want hij staat in zijn boek uitgebreid stil bij de fouten, het onrecht van de Israëlieten. De scheve verhoudingen die ze prima vinden. De valse gerustheid. De zelfverrijking. Amos heeft overal de vinger bij gelegd. En hij ziet het misgaan. Keer op keer zegt hij dat. Amos is geen positivo, geen optimist.

De hoop van Amos is in ieder geval ook niet gewekt door de mensen die hij voor zich had. Dat hun reacties aanleiding gaf tot hoop. Nee, die mensen daar leken op de mensen op de Titanic. Ze dachten dat er niets mis kon gaan. Maar ze koersten af op de ondergang. Ze hadden het niet door, leefden alsof er niets aan de hand is, genoten van het rijke leven op dit schip. Maar de ondergang dreigde wel degelijk. De waarschuwingen echter werden in de wind geslagen. Zoiets is Amos ook geweest - 8,5 hoofdstuk lang waarschuwt hij. En haalt hij alles uit de kast om de Israëlieten wakker te laten schrikken, zodat ze van koers zullen veranderen. Maar het lijkt allemaal tevergeefs. Er is niets dat wijst op een verandering. De reactie van de mensen die Amos aansprak, gaf dus ook al helemaal geen aanleiding tot hoop bij Amos. En toch, toch komt hij met een hoopvolle afsluiting - maar waar komt dat dan vandaan?

Van God gegeven. Dat is in ieder geval de claim van die profeten uit de bijbel - dat hun boodschap van God gegeven is. En dat is ook de claim van deze hoop - die komt bij God vandaan.

Er wordt wel gedacht dat deze laatste woorden uit hoofdstuk 9 er later door Amos aan zijn toegevoegd. Bij terugkeer in het tweestammenrijk Juda - het gebied rondom Jeruzalem. Zijn thuisgebied. Als hij daar in Juda zijn profetieën op schrift aan het stellen is. Als hij dat allemaal nog eens opschrijft. Dat hij er dan toch iets aan moet toevoegen. Dat hij daar visie krijgt, visie voor de toekomst. Een door God geïnspireerde visie.

Die visie is in lijn met andere de hoop die je vaker in de bijbel vindt - zowel bij de profeten als daarbuiten. Heel concreet gaat het hier in Amos over het lot van Gods volk dat uiteindelijk ten goede gekeerd is. Over terugkeer. Over herbouw. Over welzijn en welvaart. Niet alleen voor de eigen stam of het eigen volk. Het gaat veel breder, want hij spreekt over 'al de volken'. In zomaar een paar zinnen, in heel poëtische taal, schetst Amos een hoopvolle toekomst. Het zijn voor ons woorden en zinnen die we misschien niet gelijk kunnen pakken. Maar een groots toekomstvisioen ontvouwt zich opeens. Blijkbaar heeft Amos toch ergens hoop gekregen.

Ik weet niet of je iets van die hoop herkent. Hoop waarvan je voelt - die komt niet uit mezelf, die komt niet uit de omstandigheden, hoop die niet vervliegt als dingen moeilijk zijn, hoop die veel groter en beter is dan je eigen dromen. De hoop dat hoe dan ook het eens goed komt. Als je het herkent - dat is misschien wel van God gegeven. En als je het niet herkent - weet dat God zulke hoop in je wil laten groeien. Daarom zijn die teksten ons gegeven - om de hoop in ons te laten groeien.

En als we dan Amos 9 goed bekijken, als we die toekomstvisie bestuderen, dan zien we daar dingen die ook onze hoop kunnen versterken. En dat is nodig. Want zoals het spreekwoord zegt: de hoop verloren, is al verloren. Terwijl, om nog een cliché te noemen dat al even waar is, hoop doet leven. Hoop geeft vuur, kracht, moed. Niet voor niets wordt hoop - naast geloof en liefde - wel een van de drie essentiële deugden genoemd. Een van de drie dingen die je echt nodig hebt, die echt belangrijk zijn. Je kunt veel missen, maar zonder hoop mis je iets essentieels in je leven.

Wat geeft Amos ons dan om onze hoop te laten groeien of te laten versterken?

Allereerst maakt Amos duidelijk dat het goede in de toekomst achter de ellende ligt en niet ervoor. Als je die laatste verzen van Amos 9 namelijk leest, dan is wel duidelijk dat het er blijkbaar eerst echt heel diep doorheen. Er wordt gesproken over het herstel van het koningshuis van David, maar die wordt blijkbaar eerst als een vervallen hut. En er wordt gesproken van herbouw, maar die komt blijkbaar pas na verwoesting. En er wordt gesproken van opbouw, maar wel van wat was neergehaald. En er wordt gesproken van herplanting van planten die blijkbaar eerst uitgerukt waren. Oftewel - het gaat er eerst diep doorheen.

De Israëlieten hadden een heel ander idee. Die dachten dat geen ellende, ramp of oordeel hen zou kunnen treffen - omdat ze verzekerd waren tegen die dingen. Zij waren Gods volk toch - hen kon niets overkomen. Zo dachten ze. Amos komt die naïeve gedachte doorprikken. De hoop die hij de Israëlieten biedt, is niet dat ze bewaard blijven voor ellende. Maar de hoop is dat dwars door de ellende heen, dat er achter de ellende, toch iets goeds ligt.

Dat is de hoop die Amos ook ons biedt - achter mogelijke ellende, van welke soort ook, waar we wellicht ook nog doorheen moeten, daarachter ligt iets goeds. Dat is ook wat het verhaal van Jezus laat zien - hij wordt niet vlak voor het kruis gered. Maar na het kruis, dwars door de dood heen, komt er nieuw leven. Dat is de hoop die de bijbel biedt. Geen verzekering voor ellende; wel verzekering dat je desnoods door ellende heen, eruit komt, en het goed komt.

Ten tweede geeft Amos ons aan dat zijn toekomstvisioen gebaseerd is op God. Dat is ook typisch voor de profeten trouwens en Amos is hierin dus geen uitzondering. Natuurlijk hebben Amos en zijn collega's ook hoop dat mensen veranderen kunnen - anders zou hun kritische boodschap geen enkele zin hebben. Ze hebben ergens vertrouwen dat mensen kunnen veranderen. Maar de uiteindelijke hoop is niet op mensen alleen gesteld. God staat uiteindelijk in voor die toekomst. Dat benoemt Amos ook in vers 12, want daar zegt hij: 'de Heer, die dit alles doen zal'. Die wederopbouw, die terugkeer, dat herstel. God zal het doen. Dat is de hoop die Amos ons ook biedt. Mensen kunnen veel, mensen kunnen veranderen, mensen kunnen dingen ten goede doen. Maar onze hoop ligt gelukkig niet in mensen alleen; uiteindelijk ligt de hoop in God. Die zal het doen.

In de derde plaats, geeft Amos aan dat zijn hoop gebaseerd is op wat je 'messiaans' zou kunnen noemen. Iets dat bij veel van zijn collega-profeten ook zit. Dat als zij naar de verre toekomst kijken, er een messias-figuur opdoemt. Door wie God op een beslissende manier werkt en de dingen goed maakt. Ook Amos spreekt daarvan. Het is in codetaal zou je kunnen zeggen - dus je moet wel wat weten over de verwijzingen, en waar die verwijzingen dan op slaan. Het gaat over het vervallen huis van David dat herbouwd zal worden. Dat slaat op de dynastie van David - op een gegeven moment zal daar weinig van over zijn, maar dan komt er iemand, een nieuwe koning, met een enorme grootsheid.

De christelijke traditie heeft in deze voorzegging de persoon van Jezus gezien. De verre nakomeling van David, wiens komst we vieren met Kerst. En de weken voor Kerst wordt er in de kerk traditiegetrouw al toegeleefd naar het kerstfeest. Dat is de adventstijd. Er wordt naar Kerst toegeleefd, omdat het zo'n belangrijk feest is. Omdat die komst van Jezus, de messias, een enorme wissel heeft omgezet - 2000 jaar geleden. De dynastie van David was toen hoegenaamd weg, was niets van te zien, stelde niets voor - een vervallen hut in een bos, het moest eigenlijk alleen nog instorten. Maar toen kwam Jezus. En daarmee de grootste koning ooit uit de dynastie.

Zijn grootsheid bestond niet uit een paleis, een leger, gewonnen veldslagen of grote bouwwerken. Zijn grootsheid bestond uit andere dingen. Hij was groots in nederigheid. Hij was groots in wijsheid. Hij was groots in genezing. Hij was groots in het optillen van mensen. Hij was groots in veel maken van weinig. Hij was groots in zijn macht over het kwaad. Hij was groots in liefde. Hij was groots in opoffering. Hij was groots in zijn sterven. Hij was groots in zijn opstanding uit de dood.

Voor christelijke hoop is deze Jezus cruciaal. Voor christenen is zijn eerste komst de bevestiging dat die profeten goed zaten. God is inderdaad gaan redden door iemand uit de dynastie van David. Die messias is gekomen. Iets dat we ieder jaar vieren met Kerst. En in zijn komst is al zoveel uitgekomen van die toekomstvoorzeggingen van de profeten – Amos, maar ook Micha, Jesaja en vele anderen. En dat geeft christenen het vertrouwen dat de rest van het herstel ook zal uitkomen. Die voorzeggingen zijn blijkbaar betrouwbaar, de messias is blijkbaar gekomen, God is op een bepaalde manier nieuwe hoofdstukken gaan schrijven. En dat geeft de hoop dat God inderdaad een nog een veel groter herstel zal maken.

Drie dingen dus uit dat toekomstvisioen van Amos, drie dingen die typerend zijn voor bijbelse hoop. Dat 1) de toekomst van herstel achter de ellende ligt en niet ervoor. Dat er natuurlijk veel te doen is voor mensen en door mensen, maar 2) dat God er voor instaat dat die toekomst komt. En 3) dat er een beslissende rol is weggelegd voor een messias.

Amos zag iets van deze drie dingen, vanuit de verte zag hij opeens iets van een herstelde toekomst. Het waren vage contouren. Daar moesten hij en zijn collega-profeten het van hebben. Vage contouren van een toekomst van herstel. En ze hebben het opgeschreven. En als wij die profeten bestuderen, die profeten combineren, dan ga je al heel wat meer zien. Dan wordt je hoop al groter. En als je dan let op wat er bij Jezus is uitgekomen, dan groeit je hoop nog meer. En als we straks avondmaal vieren, dan kan dat ook je hoop voeden. Want het avondmaal voedt die drie essentiële dingen die je nodig hebt. Het voedt je geloof, het voedt je liefde, maar ook je hoop. Wan je staat stil bij wat Jezus hersteld heeft tussen jou en God, wat hij goedgemaakt heeft, geheeld. En je mag denken aan hoe door Hem eens alles hersteld wordt. Hoeveel je ook ziet aan gebrokenheid, ellende, dingen die kapot gaan in deze wereld – het komt goed. Via Jezus. Dankzij God.

Hoe lang het duurt is de grote vraag. Dat het eerst nog donkerder gaat worden, zou zomaar kunnen. Dat jij en ik, de wereld om ons heen, de aarde – dat de ellende niet voorbij is, het zou zomaar kunnen. Maar het eindigt niet allemaal in een zwart gat o.i.d.. Er is hoop. Voor de wereld in het groot, maar ook voor jou en mij in het klein. Er is hoop. Waar jij ook bent, waar je ook zit. Er is hoop. Altijd.

Amen.

